جام جم
jamejamdaily.ir
ویژه فرهنگ - هنر
رسانه - جامعه
۵
یکشنبه ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۲

به مناسبت روز دختر، مروری داریم بر نگاه دین اسلام به دختران

حسنات جامعه ایرانی

صفحه ۵

فرهنگ ۸

به مناسبت فرارسیدن روز بزرگداشت صدرالمتالهین

ملاصدرا هنوز در «کهک» تنهاست

فرهنگ ۱۱

فریبرز قربانزاده، طراح لباس در گفت‌وگو با «جام جم»:

یورش فرهنگی توهم توطئه نیست!

یادداشت

بشیر اسماعیلی | عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

نقش قدرت فرهنگی در دیپلماسی عمومی کشور

ارتقای قدرت فرهنگی موجب افزایش ضریب قدرت نرم و دیپلماسی عمومی کشور خواهد شد. جمهوری اسلامی ایران در زمره کشورهایی است که تمدن غنی چند هزار ساله بر پایه هویت ایرانی و اسلامی دارد و با وجود هجمه‌های تاریخی اقوام مهاجم به ایران و نابودی بخش‌هایی از میراث فرهنگی، همچنان ذخایر ارزشمند فراوانی برای‌مان باقی مانده است.

دیپلماسی عمومی (Public diplomacy) عبارت است از برنامه‌های مورد حمایت دولت که هدف از آن اطلاع‌رسانی یا تحت تأثیر قرار دادن افکارعمومی دیگر کشورهاست که با ابزارهایی همچون انتشار متن، تصاویر، دادوستد فرهنگی، رسانه‌های همگانی و اینترنت انجام می‌شود.

دیپلماسی عمومی با گسترش وسایل ارتباط جمعی و شکل‌گیری دهکده جهانی، اهمیت بیشتری نسبت به گذشته یافته است و دولت‌ها می‌کوشند حوزه نفوذ خود را در این راستا افزایش دهند. در کنار دیپلماسی عمومی، مفهوم قدرت نرم به‌عنوان یکی از عناصر مهم قدرت نوین کشورها مطرح شده است؛ قدرتی در برابر قدرت سخت که مبتنی بر توان نظامی تعریف می‌شود. قدرت نرم (soft power) در سیاست (به‌ویژه در سیاست بین‌الملل) به‌جای اجبار (برخلاف قدرت سخت)، توانایی جذب و انتخاب است. به‌عبارت دیگر، قدرت نرم شامل شکل دادن به ترجیحات دیگران به‌وسیله جذابیت است. یکی از ویژگی‌های تعیین‌کننده قدرت نرم این است که اجباری نیست. قدرت نرم شامل فرهنگ، ارزش‌های سیاسی و سیاست‌های خارجی است. در سال ۲۰۱۲ میلادی جوزف نای، استاد علوم سیاسی دانشگاه هاروارد درباره قدرت نرم عنوان کرد، «بهترین تبلیغ، تبلیغ نیست» و بیشتر توضیح داد در عصر اطلاعات، «اعتبار کمترین منبع است».

در دوره معاصر ترکیب متوازنی از قدرت‌های نرم و سخت موجب به‌وجود آمدن قدرت هوشمند «soft power» می‌شود که به‌زعم دانشمندان روابط بین‌الملل، مؤثرترین و مفیدترین نوع قدرت برای یک کشور به‌شمار می‌رود. به بیان دیگر، هر کشور در کنار قدرت و آمادگی نظامی، می‌بایست از نفوذ فرهنگی، فکری و هنری کافی میان کشورهای دیگر برخوردار باشد که بر اثر ترکیبی از این دو، قدرت ملی کشور به میزانی که منافع ملی را اعاده کند، افزایش یابد.

لزوم ارتقای قدرت فرهنگی کشور

ارتقای قدرت فرهنگی موجب افزایش ضریب قدرت نرم و دیپلماسی عمومی کشور خواهد شد. جمهوری اسلامی ایران در زمره کشورهایی است که تمدن غنی چند هزار ساله بر پایه هویت ایرانی و اسلامی دارد و با وجود هجمه‌های تاریخی اقوام مهاجم به ایران و نابودی بخش‌هایی از میراث فرهنگی، همچنان ذخایر ارزشمند فراوانی برای‌مان باقی مانده است.

می‌توان مدعی شد، ایران در زمینه ادبیات منظوم و شعر سرآمد تمام کشورهای جهان است و مهم‌ترین شعرای جهان در ایران می‌زیسته‌اند. البته جهان با شعر فارسی چندان بیگانه نیست؛ برای نخستین بار ادوارد فیتز جرالد، نویسنده و شاعر نامی انگلیس اشعار خیام را ترجمه و به اروپاییان معرفی کرد. علاوه بر این، حافظ و مولانا شاعران شناخته‌شده‌ای در جهان هستند اما در حال حاضر تنها بخش کوچکی از اشعار فارسی به جهانیان معرفی شده است. در کنار ادبیات کهن، ادبیات معاصر ایران ظرفیت بالایی برای بین‌المللی شدن دارد که نیازمند ارائه ترجمه‌های دقیق و درست و بازاریابی فرهنگی است. علاوه بر اشعار فارسی، کتب داستانی، سفرنامه‌ها، تذکره‌ها و دیگر قالب‌های ادبی، کتاب‌های تاریخی و فلسفی ایرانیان نیز گنجینه‌های ناشناخته‌ای هستند که می‌توانند منبع مناسبی برای معرفی قدرت فرهنگی کشور به جهان باشند.

درس گرفتن از تجربه سینما

سینمای ایران بعد از انقلاب اسلامی با فراهم آمدن شرایط تولید محتوای هنری و دوری از ابتذال فیلمفارسی‌های پیش از انقلاب، قادر به خلق آثار قابل توجه زیادی شد. آنچه متأسفانه این روند مثبت را تحت‌الشعاع قرار داد، رویکرد جشنواره‌های خارجی به آن دسته از فیلم‌هایی بود که ایران را یا کشوری فقیر و بدوی یا خشن و بی‌رحم در روابط اجتماعی نشان می‌داد. بر این اساس، سینما روند معکوسی را در دیپلماسی عمومی ایران پیمود و به‌جای این‌که معرف فرهنگ و هویت والای کشور باشد، مایه رواج کلیشه‌های منفی درباره ایرانیان شد. اغوای فیلمسازان مهم کشور با طمع شهرت، اعتبار و منافع مالی ناشی از برنده شدن در جشنواره‌های خارجی موجب شد آنها با شناسایی سلیقه و خواست جشنواره‌ها، به‌جای این‌که سفیر و نماینده فرهنگ غنی ایرانی باشند، تصویری سیاه و اغراق شده از ایرانیان نشان دهند.

در زمینه نشر کتاب، بایستی هوشیار بود تا تجربه تلخ سینما تکرار نشود. جوایز ادبی در غرب مانند جشنواره‌های سینمایی ممکن است برای بعضی نویسندگان ایرانی وسوسه‌کننده باشد تا با نگارش کتبی با مضامین غرب‌پسند، وجهه و آبروی ایرانیان را در جهان با جوایز خارجی معامله کنند.

بی‌شک هر فرهنگ و تمدنی نقاط ضعف و قوت توأمانی دارد که کشورها در راستای پیشبرد دیپلماسی عمومی و ارتقای قدرت نرم خود عموما بر نقاط قوت متمرکز می‌شوند. می‌توان نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران را گامی مؤثر در راستای ارتقای فرهنگ کشور و ترویج کتاب و کتابخوانی قلمداد کرد که با اتخاذ راهبردی جامع‌نگرتر می‌تواند ابزاری برای پیشبرد اهداف دیپلماسی عمومی و ارتقای قدرت نرم کشور قرار بگیرد.

با وجود پیدایش سایر قالب‌های تولید محتوا، همچنان کتاب به‌عنوان قالبی مؤثر و متداول جایگاه خود را به‌ویژه میان طبقات تحصیلکرده و نخبه جوامع حفظ کرده است و می‌توان از این ظرفیت عظیم به شیوه‌های مؤثرتری بهره برد.

زاویه دید

به مناسبت روز دختر، مروری داریم بر نگاه دین اسلام به دختران

حسنات جامعه ایرانی

روز دختر در تقویم رسمی کشور با نام حضرت معصومه «سلام‌ا... علیها» گره خورده است. روزی نمادین که می‌توان پای درد دل دختران جوان نشست.

حضرت فاطمه معصومه(س) ۲۵ سال بعد از تولد حضرت امام رضا(ع) در مدینه منوره به دنیا آمد. حضرت معصومه به همراه امام‌رضا(ع) فرزند نجمه‌خاتون(س) که از مهاجران مغرب بود، رشد و پرورش یافته‌اند و پدر بزرگوارشان در زندان هارون‌الرشید به سر می‌برد و سرانجام در همان زندان، هنگامی که حضرت معصومه(س) در سن ۱۰ سالگی بود، به شهادت رسید و از آن زمان به بعد حضرت معصومه(س) برادر بزرگ‌ترش امام‌رضا(ع) از ایشان مراقبت می‌کرد. در سال ۲۰۰ هجری قمری در پی اصرار و تهدید مامون عباسی، سفر تبعیدی حضرت‌رضا(ع) به مرو(خراسان امروزی) شروع شد و آن حضرت بدون این که کسی از بستگان و اهل بیت خود را همراه خود بیاورند راهی این شهر شد. مهاجرت سادات به سرزمین‌های اسلامی و غیراسلامی در آن زمان زیاد اتفاق می‌افتاد. مقصد این مهاجران، بیشتر عراق و خراسان در ایران بود. این مهاجرت‌ها از عصر امویان آغاز و تا دوران عباسیان و پس از آن نیز ادامه داشت. از علل این مهاجرت‌ها ظلم‌وستم خلفای اموی و عباسی بر طالبیان و به‌خصوص علویان و همین‌طور جذب سادات به عنوان نمایندگان اسلام بود. حضرت معصومه(س) نیز یک سال بعد از سفر حضرت‌رضا(ع) به مرو، به شوق دیدار برادر به همراه عده‌ای از برادران و برادرزادگان به طرف خراسان حرکت کرد و در هر شهر و محلی با استقبال مردم مواجه می‌شد. در شهر ساوه عده‌ای از مخالفان اهل بیت که از پشتیبانی ماموران حکومت برخوردار بودند، سر راه کاروان آنان را گرفته و با همراهان حضرت وارد جنگ شدند، در نتیجه همه مردان کاروان به شهادت رسیدند، حتی بنا بر نقلی حضرت معصومه(س) را نیز مسموم کردند. به هر حال، یا بر اثر اندوه و غم زیاد از این ماتم یا بر اثر مسمومیت از زهر جفا، حضرت فاطمه معصومه(س) بیمار شدند و چون دیگر امکان ادامه راه به طرف خراسان نبود، به سمت شهر قم رفتند و در آنجا تا زمان وفات‌شان (۱۷ روز بعد) ساکن شدند.

جایگاه دختران در قرآن کریم

در قرآن کریم و در دین اسلام در مورد نقش و جایگاه دختران صحبت شده است و دختران پیش از آن که به همسری درآیند و به افتخار مادری نائل شوند، از مقام، حرمت و حقوق خاصی برخوردار هستند. در میان اهل بیت (ع) نیز دختران جایگاه ویژه‌ای داشته و همیشه از تعابیر زیبا و نیکو برای دختران استفاده می‌کردند. همچنین در چندین آیه از قرآن کریم به این که تفاوتی بین دختر و پسر وجود ندارد، اشاره شده است. در اندیشه اسلامی دختر از چنان جایگاهی برخوردار است که پیامبر اسلام در مهم‌ترین مسائل اجتماعی آنان را وارد می‌کرد. به عنوان مثال، پیامبر در قضیه مباهله دختر خود را همراه خود برد؛ در حالی که در آن زمان اعراب دختران را زنده به گور می‌کردند.

جایگاه دختران نزد ائمه اطهار

در سخنان ائمه(ع) دختران با اسم‌هایی مثل حسنه (نیکی)، قواریر (بلورها) و ریحانه (گل) نام برده شده‌اند که هر یک از این موارد نشان‌دهنده اهمیت و جایگاه خاص دختران در اسلام و قرآن است. پیامبر اعظم(ص) در مورد دختران می‌فرمایند: خداوند نسبت به دختر، مهربان‌تر از پسر است، کسی که باعث خوشحالی دخترش شود، خداوند روز قیامت او را خوشحال می‌کند. هر خانه‌ای که در آن دختر باشد، هر روز ۱۲ برکت و رحمت از آسمان ارزانی‌اش می‌شود و زیارت فرشتگان از آن خانه قطع نمی‌گردد، در حالی که در هر شبانه‌روز برای پدر آن دختران عبادت یک سال نوشته می‌شود. امام صادق(ع) نیز می‌فرمایند: اگر کسی دختر نداشت ولی دارای خواهر بود، باز هم دری از رحمت حق بر وی باز شده است. دختران حسنات‌اند و پسران نعمت حق‌اند، بر حسنات بهره می‌دهند و از نعمت بازپرسی می‌کنند.

جایگاه زنان در جامعه امروز

بسیاری از دختران امروز ما در نقش‌های متعالی اجتماعی مانند دکتری، پزشکی، پرستاری، مهندسی، طراح معماری و روزنامه‌نگاری و بسیاری از مشاغل دیگر با رعایت تمام حریم‌ها و شئونی که اسلام برای دختر مسلمان قائل است، کار می‌کنند و بسیار موفقند. دختران در بعضی موارد که خانواده از نعمت پدر محروم هستند، بازوی اقتصادی خانواده به شمار می‌آیند و نقش بسیار مهمی در تأمین رزق خانواده دارند. بنابراین، امروز نقش متعالی این قشر در خانواده انکارناپذیر و قابل احترام است. دختران امروز با وجود تمام مشکلاتی که سرراه‌شان قرار می‌گیرد و دوری از این مشکلات اجتناب‌ناپذیر است؛ اگر با جدیت و پشتکار هدفی را دنبال کنند، خداوند و تمام ابزاری که برای موفقیت اولازم است در مسیرش قرار می‌گیرد.

برای شنیدن نماآهنگ «دختر ایران» با نوای رضا هلالی و سجاد محمدی کیوآرکد روبه‌رو را اسکن کنید

بوش

اندیشه رهبر معظم انقلاب درباره دختران و زنان

رهبر معظم انقلاب از سال‌های گذشته به موضوع دختران و زنان توجه ویژه‌ای داشته‌اند. ایشان در اجتماع زنان در خوزستان در این زمینه گفته‌اند: زن مسلمان مثل مرد مسلمان حق دارد آنچه را که اقتضای زمان است، آن خلأیی را که احساس می‌کند، آن وظیفه‌ای را که بر دوش خود حس می‌کند، انجام دهد. چنانچه دختری مثلا مایل است پزشک شود، یا فعالیت اقتصادی کند، یا در رشته‌های علمی کار کند، یا در دانشگاه تدریس کند، یا در کارهای سیاسی وارد شود، یا روزنامه‌نگار شود، برای او میدان‌ها باز است. شاهد بر این معنا، همه آثار اسلامی است که در این زمینه‌ها وجود دارد و همه تکالیف اسلامی زن و مرد را به طور یکسان، از مسئولیت اجتماعی برخوردار می‌کند. امیدواریم دختران جوان و زنان جامعه ما به الگوی زینب کبری دقت کنند و هویت و شخصیت خود را در آن ببینند؛ بقیه چیزها فرعی است. جوهر ذات یک انسان اگر تعالی و روشنایی و شفافیت پیدا کند، همه چیز در مقابل او کوچک می‌شود و قدرت او بر همه کارهای دیگر، برای او تأمین می‌شود. دختران و جوانان نخبه! یکی از مهم‌ترین مسئولیت‌های امروز شما این است که نقش زن را از دیدگاه اسلام ترسیم، برجسته و روشن کنید؛ تربیت انسانی زن بزرگ‌ترین خدمت به جوامع انسانی و اسلامی است؛ این حرکت باید راه بیفتد. البته راه افتاده است، باید تشدید بشود، باید فراگیر بشود، باید پیش برود و شما در این حرکت، بدون تردید پیروز خواهید شد.